

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет №4

Кафедра кримінально-правових дисциплін

**СУЧАСНА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА
УКРАЇНИ: ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ ТА СУДОВА
ПРАКТИКА (ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ
ПОДОЛАННЯ)**

МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ

22 квітня 2016 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬК 2016

УДК 343.1+343.2/.7 (477)

ББК 67.9(4УКР)308+67.9(4УКР)311

С 92

Рекомендовано до друку вченою радою факультету № 4 ДДУВС.

Протокол № 4 від 04 травня 2016 р.

Організаційний комітет:

Голова оргкомітету

Савішенко Вікторія Миколаївна – т.в.о. декана факультету №4 ДДУВС, кандидат педагогічних наук, доцент

Заступник голови оргкомітету

Рижков Едуард Володимирович – завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін ДДУВС, кандидат юридичних наук, доцент

Члени оргкомітету

Курга Євген Олександрович – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ДДУВС, кандидат юридичних наук, доцент;

Соболь Оксана Іванівна – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ДДУВС, кандидат юридичних наук;

Хорошун Олександр Віталійович – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ДДУВС, кандидат юридичних наук;

Юнацький Олександр Володимирович – доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ДДУВС, кандидат юридичних наук, доцент

Організатори круглого столу не несуть відповідальності за наданий матеріал. Тези доповідей подано в авторській редакції.

С 92 Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання) [Текст] : матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квітня 2016). – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. – 536 с.

ББК 67.9(4УКР)308+67.9(4УКР)311

© Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

За заг. ред. Петкова С.В. [С.В. Петков, В.В. Грищаченко, О.Г. Комісаров та ін.]. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 384 с.

Пивоваров Володимир Володимирович,
доцент кафедри кримінології та кримінально-
виконавчого права Національного юридичного
університету імені Я. Мудрого, кандидат
юридичних наук, доцент, м. Харків

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ПРАВОВІ ТА СУСПІЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

В умовах глобалізації і лібералізації національних економічних систем створюється єдиний економічний простір, де основними господарюючими суб'єктами стають не країни, а корпорації та їх альянси. У зв'язку з цим питання контролю над корпораціями, особливо питання запобігання та вирішення корпоративних конфліктів, вимагають найпильнішої уваги з боку юристів.

Лавиноподібне наростання кількості корпоративних конфліктів в світі за останні роки змушує серйозно замислитись щодо причин їх виникнення та способів подолання. Наукове дослідження сутності та змісту корпоративних злочинів дає можливість не тільки зрозуміти причини та умови їх виникнення, але й визначити їх майбутні наслідки.

Видатний філософ І. Кант із його категоричним імперативом – правилом, яке містить об'єктивне спонукання до людського вчинку, роздумами про роль практичного розуму у етиці поведінки надав філософські основи тим, хто бажав би створити дійову альтернативу релігійній етиці [1]. Адже констатуємо - сучасне суспільство не може розраховувати і дійсно не розраховує на те, що люди будуть поводитись невизначено «правильно».

Спонукати корпорації чинити «правильно» на підставі релігійних настанов ще важче. Зрештою, у корпорацій немає совісті; це тільки совість тих, хто управляє корпорацією, і як явно показали недавні світові корпоративні скандали, категорія совісті часто займає місце в задньому ряду по відношенню до категорії прибутку.

З іншого боку, з'являється нове осмислення місця і ролі корпоративної відповідальності для правової системи в цілому. Під час Другої Світової війни німецькі корпорації ставили мету отримувати прибуток від поневоленої праці тих, хто перебував у концентраційних таборах, а швейцарські банки були щасливі покласти в надійні депозити золото єврейських жертв нацистського терору. Недавні судові позови, принаймні, змусили їх виплатити частину того, що вони взяли, а суспільство –

задуматись над природою корпоративної відповідальності. Процеси лібералізації економіки диктують необхідність створення її реформованих організаційно-правових основ. У цих процесах роль держави як і раніше залишається значною, хоча безсумнівним є пріоритетність розвитку приватного регулювання, орієнтованого на забезпечення підприємництва.

В даний час в повсякденному житті широко вживається термін "*корпорація*", яке в повсякденному розумінні визначається як одна з форм організації підприємництва і позначає юридичну особу, насамперед у країнах іноземного правопорядку. Корпоративне право - комплексне утворення правових норм, спрямованих на врегулювання суспільних відносин щодо функціонування підприємств і організацій, які є суб'єктами господарської діяльності. При цьому корпоративне право являє собою динамічну систему норм, що регулюють зовнішні і внутрішні відносини корпорації.

Розвиток правового забезпечення приватних організацій в економіці та нормативні нововведення в українському законодавстві можна пов'язувати з формуванням, по-перше, корпоративного законодавства, що представляє собою систему нормативних актів про корпорації, а по-друге, корпоративного права, як науки і навчальної дисципліни. Корпоративні права є похідними від права власності на акції або права на частку у статутному капіталі господарського товариства. Відтак існує необхідність кримінально-правової охорони прав і свобод людини та громадянина, а також права власності від злочинних посягань. У зв'язку із цим ті суспільно небезпечні та протиправні дії, які мають на меті посягання на передбачений законодавством порядок реалізації корпоративних прав та обов'язків (а саме зловживання у сфері корпоративних відносин), повинні отримувати належну кримінально-правову кваліфікацію [2]. На нашу думку, ця сфера правового регулювання і кримінально-правового захисту, у тому числі, значно розроблена і особливо занепокоєння серед практиків і науковців не викликає.

Водночас, в питанні кримінально-правового захисту соціуму від протиправної, суспільно-небезпечної діяльності самих корпорацій постає значно більше проблем. Концепція корпоративної кримінальної відповідальності знайшла позитивне відображення у кримінально-правових доктринах багатьох цивілізованих країн світу. Як свідчить практика сьогодення, і науковці, і представники правозастосовчих органів визнають можливість притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності у разі вчинення особливо небезпечних злочинів проти суспільних інтересів, що характеризуються особливо великим розміром завданої шкоди. Корпорації, яка працює в злочинних цілях або злочинними засобами, повинні бути оштрафовані на такому рівні, який був би достатнім, щоб позбавити його всіх своїх активів, що стало б найвищою мірою покарання за

загрозу, яку вони несуть суспільству.

Ідея запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб не минула і вітчизняного законодавства. Так, 23 травня 2013 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України щодо відповідальності юридичних осіб)». Щодо КК України, то зміни вступили в силу з 01 вересня 2014 року і стосуються Розділу XIV-І «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» Загальної частини. У зв'язку з тим, що вітчизняна кримінально-правова доктрина базується на позиції, відповідно до якої суб'єктом злочину не може бути визнана юридична особа, законодавець обрав підхід згідно з яким єдиним суб'єктом злочину визнається фізична особа. Що ж стосується юридичної особи, то до останньої можуть застосовуватися відповідні заходи кримінально-правового характеру.

На нашу думку, в цілому концепція кримінальної відповідальності юридичних осіб *кримінологічно* перспективна, особливо в плані підвищення ефективності боротьби з цілим рядом специфічних видів злочинної діяльності, включаючи корпоративну злочинність в цілому. Разом із тим не можна не бачити і всю складність рішення цієї проблеми як на законотворчому, так і на правозастосовному рівні [3].

Низка складних питань пов'язана із природою юридичної особи. Визначаючи природу юридичної особи, С.В. Проценко стверджує, що відповідно до позиції загальної теорії права, під юридичною особою розуміється штучно створений шляхом простої фікції суб'єкт права. Відповідно до даної концепції, юридична особа створюється з конкретною метою, причому тільки держава відповідним актом може «викликати її до життя», визначаючи при цьому сферу її діяльності [4, с. 63]. Із даного твердження можна зробити висновок, що юридична особа як проста фікція є «кримінально недієздатною». Дієздатними є люди, які в суспільному обігу виступають в якості «законних представників» такої особи. Таким чином, потрібно сказати, що юридична особа не може діяти без волі людей. За юридичною особою завжди стоїть конкретна людина, фізична особа або їх колектив.

Вищевказані проблеми зумовлюють необхідність вивчення і імплементації досвіду боротьби тих країн, які раніше зіткнулись із явищем корпоративної злочинності (зокрема, США). Попередній аналіз надає певні висновки, зокрема:

- «корпорація» як суб'єкт кримінальної відповідальності закріплений на рівні федерального законодавства США;
- існування комплексних федеральних програм протидії корпоративної злочинності і вироки федеральних судів різних інстанцій переконливо

свідчать про остаточне і безповоротне сприйняття даного інституту сучасною доктриною кримінального права США;

- інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб є «проблемою №1» і не позбавлений ряду серйозних вад, які потребують швидкого і комплексного усунення. Окремі дослідники (Р. Гейнер та інші) вказують на надмірну і безпідставну об'ємність приписів закону. Такі «гумові» диспозиції багатьох федеральних кримінальних законів дозволяють притягнути корпорації до кримінальної відповідальності навіть за незначні порушення норм регулюючого законодавства, що не сприяє ефективності правоохоронної діяльності і не покращує суспільного клімату.

Отже, слід вказати на перспективність подальших наукових розробок у цьому напрямі, присвячених як загальним питанням кримінальної відповідальності корпорацій, розвитку інституту кримінальної відповідальності корпорацій (юридичних осіб), так і розробці заходів запобігання корпоративної злочинності.

Список літературних джерел:

1. Кант И. Критика практического разума: соч. в 6-ти томах / И. Кант. - М., «Мысль», 1965. (Философ. наследие). - Т. 4. - Ч. I. - 544 с.

2. Дацюк В.Б. Удосконалення кримінально-правової охорони корпоративних відносин як напрям законотворення [Текст] / В.Б. Дацюк // Четверті Харківські кримінально-правові читання : тези доп. та наук. повідомл. учасн. міжнар. наук. конф. студ. та аспірантів (м. Харків, 16-17 трав. 2014 р.) / М-во освіти і науки України, НЮУ ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивчення проблем злочинності ім. В. В. Стапися НАПрН України, Всеукр. громад. організація "Асоц. кримін. права", Асоціація випускників НЮУ ім. Ярослава Мудрого", Ліга студ. асоц. правників України. - Х. : Право, 2014. - 349-351 с.

3. Пивоваров В.В., Маковецька В.В. Кримінальна відповідальність корпорацій: проблема визначення вини [Електронний ресурс] / В.В. Пивоваров, В.В. Маковецька // Теорія і практика правознавства: електронне видання – 2014. – Вип. 2 (6). – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/%D0%9F%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2.pdf>. – Назва з екрану.

4. Проценко С.В. К вопросу о целесообразности привлечения к уголовной ответственности юридических лиц / С. В. Проценко // Юридический мир. – 2008. - № 9. – С. 62-69.